

۲

بررسی نیازهای دانش آموزان دوره متوسطه کشور به کتاب‌های غیر درسی

پژوهشگر: دکتر ابوالقاسم اکبری
استاد ناظر: دکتر حسن پاشا شریفی

۴- دانش آموزان دوره متوسطه در پایه‌های مختلف دوره متوسطه زمینه‌های اطلاعات تاریخی و شغلی را به طور یکسان مورد مطالعه قرار داده‌اند.

۵- زمینه‌های مورد نیاز دانش آموزان از دیدگاه خود دانش آموزان، دبیران، کتاب‌داران، والدین و متخصصان به ترتیب اولویت عبارتند از: روابط دختر و پسر و مسایل ازدواج، رمان و داستان‌های عشقی، اطلاعات علمی، اطلاعات دینی و مذهبی، انواع بازی‌های فکری و سرگرمی‌هاست.

۶- زمینه‌های مطالعاتی سلامت و بهداشت جسمانی و اطلاعات فرهنگی را دختران و پسران به طور یکسان مطالعه کردند.

۷- از جمع‌بندی مطالعات کمی و کیفی این تحقیق پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

۱- مدارس ترتیبی بدهند که اهمیت خواندن را برای دانش آموزان روشن کنند تا آنها از راه‌های گوناگون مانند سخنرانی، مسابقه، مسابقات کتابخوانی و شنیدن سخنرانی صاحب‌نظران به مطالعه کتاب‌های غیر درسی تشویق شوند.

۲- تجهیز کتابخانه مدارس به وسایل و تکنولوژی مدرن روز؛ مانند کامپیوتر، اینترنت و کتاب‌های جدید غیر درسی.

۳- دانش آموزان را تشویق کنند در کتابخانه‌های مستقر در مدارس، شهرها و استان‌ها عضو شوند.

۴- از خرید کتاب‌هایی که دانش آموزان کمتر می‌خوانند خودداری شود و از کتاب‌هایی که در صد بیشتر دانش آموزان به آن ابراز علاقه کرده‌اند تعداد بیشتری تهیه شود.

۵- بین مدارس یک نوع ارتباط و مبادله کتاب برقرار شود تا دانش آموزان مجاور بتوانند از کتاب‌های بیشتر و متنوع‌تری استفاده کنند.

۶- در تهیه زمینه‌های غیر درسی برای کتابخانه مدارس و مطالعه دانش آموزان دوره متوسطه به امکانات محلی، فرهنگی، تولیدی و صنعتی استان در راستای برآورده کردن نیازهای مطالعاتی دانش آموزان توسط وزارت آموزش و پرورش توجه شود.

۷- محققان توصیه می‌کنند برنامه ریزان و معلمان، درس‌هایی در مورد چگونگی انتخاب کتاب به دانش آموزان ارائه دهند.

۸- در مطالعه مطالب خواندنی دو عامل انگیزشی قدرتمند برای خوانندگان تشخیص داده شده است. یکی از این عوامل خودانتخابی زمینه‌های مطالعه و دیگری دسترسی آسان به زمینه‌های مطالعه غیر درسی در نظر گرفته شده است.

هدف از انجام این پژوهش، بررسی نیازهای دانش آموزان به کتاب‌های غیر درسی دوره متوسطه است. این طرح با گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات کمی و کیفی به صورت نیازسنجی انجام شده است. روش انجام تحقیق زمینه‌یابی (پیمایشی) است که به روش کمی و بعضی مراحل به روش کیفی انجام نشده است. جامعه آماری این پژوهش را دانش آموزان دبیران، کتاب‌داران مدارس متوسطه، اولیای دانش آموزان و متخصصان تشکیل داده‌اند.

تجزیه و تحلیل و مطالعه پیشینه نشان می‌دهد که:

۱- زمینه‌هایی که در طول یک سال تحصیلی مورد مطالعه دانش آموزان دوره متوسطه قرار گرفته به ترتیب روابط دختر و پسر و مسایل ازدواج، رمان و داستان‌های عشقی، اطلاعات دینی و مذهبی، اطلاعات علمی، اطلاعات شغلی، داستان‌های پلیسی و ماجراجویی، انواع بازی‌های فکری و سرگرمی‌ها، روابط خانوادگی، گذراندن اوقات فراغت، سلامت و بهداشت جسمانی، مسایل هنری، اطلاعات تاریخی، بهداشت روانی، مسایل تکنولوژی و فناوری، مسایل اجتماعی، اطلاعات فرهنگی، مسایل سیاسی، مسایل بین‌المللی و مسایل اقتصادی است.

۲- زمینه‌هایی که دانش آموزان به آن علاقه نشان داده‌اند به ترتیب طنز و لطیفه، انواع شعر، طالع‌بینی، استفاده از کامپیوتر و اینترنت می‌باشد.

۳- زمینه‌هایی که دانش آموزان بر حسب نیازها و علاقه خود، آنها را اولویت‌بندی کرده‌اند انتخاب رشته تحصیلی، روابط دختر و پسر و مسایل ازدواج، روابط خانوادگی، طنز و لطیفه، مسایل اخلاقی است.

۴- مسایل تکنولوژی و فناوری، مسایل اجتماعی، اطلاعات فرهنگی، مسایل سیاسی، مسایل بین‌المللی و مسایل اقتصادی است.

۵- زمینه‌هایی که دانش آموزان به آن علاقه نشان داده‌اند به ترتیب طنز و لطیفه، انواع شعر، طالع‌بینی، استفاده از کامپیوتر و اینترنت می‌باشد.

۶- زمینه‌هایی که دانش آموزان بر حسب نیازها و علاقه خود، آنها را اولویت‌بندی کرده‌اند انتخاب رشته تحصیلی، روابط دختر و پسر و مسایل ازدواج، روابط خانوادگی، طنز و لطیفه، مسایل اخلاقی است.

۷- محققان توصیه می‌کنند برنامه ریزان و معلمان، درس‌هایی در مورد چگونگی انتخاب کتاب به دانش آموزان ارائه دهند.

۸- در مطالعه مطالب خواندنی دو عامل انگیزشی قدرتمند برای خوانندگان تشخیص داده شده است. یکی از این عوامل خودانتخابی زمینه‌های مطالعه و دیگری دسترسی آسان به زمینه‌های مطالعه غیر درسی در نظر گرفته شده است.

۹- نتیجه پژوهش دانشمندان در زمینه مطالعه نشان داد باید راه‌هایی ادامه یابد که میزان خواندن نه فقط برای کسب معلومات بلکه به منظور تفنن و لذت افزایش یابد.

اهداف پژوهش

هدف کلی: شناخت نیازهای دانش آموزان به مطالعه کتاب‌های آموزشی غیر درسی.

اهداف جزئی:

۱- شناسایی نیاز دانش آموزان به مطالعه کتاب‌های

دانش آموزان.

۸- توصیه می شود مدارس هر ماه، یک روز را به عنوان روز کتاب خوانی اختصاص دهند و در آن روز نمایندگان از کتاب های مورد نیاز در مدرسه به دانش آموزان و خانواده آنها معرفی کنند.

۹- دانش آموزان را تشویق کنند در کتاب خانه های مستقر در مدارس، شهرها و استانها عضو شوند.

۱۰- از خرید کتاب هایی که دانش آموزان کمتر می خوانند خودداری شود و از کتاب هایی که در صد بیشتر دانش آموزان به آن ابراز علاقه کرده اند تعداد بیشتری تهیه شود.

۱۱- بین مدارس یک نوع ارتباط برقرار شود تا دانش آموزان مدارس مجاور بتوانند از کتاب های بیشتر و متنوع تری استفاده کنند.

۱۲- مدارس طوری برنامه ریزی کنند تا جهت بردن دانش آموزان به صورت گروهی برای بازدید از کتاب خانه های موجود در دانشگاه های شهری، امکانات فراهم شود.

۱۳- در تهیه زمینه های غیر درسی برای کتابخانه مدارس و مطالعه دانش آموزان دوره متوسطه به امکانات محلی، فرهنگی، تولیدی و صنعتی استان در راستای برآورده کردن نیازهای مطالعاتی دانش آموزان به وسیله وزارت آموزش و پرورش توجه شود.

۱۴- مکان مناسبی از آموزشگاه که به دور از سرو صدا و آلودگی است و از نور و امکانات فیزیکی بهتری برخوردار است جهت احداث کتابخانه و سالن مطالعه در نظر گرفته شود.

۱۵- در سالن مطالعه روزنامه های صبح و عصر و مجلات علمی و تربیتی در آرشیبو جهت مطالعه وجود داشته باشد.

۱۶- تهیه لیستی از کتاب های مورد نیاز نوجوانان در زمینه های گوناگون و نصب آن در تابلو اعلانات مدرسه خصوصاً در تابلو اعلانات کتابخانه.

۱۷- توصیه می شود برنامه ریزان و معلمان، در س های در مورد چگونگی انتخاب کتاب به دانش آموزان آرا بدهند.

۱۸- در مطالعه مطالب خواندنی دو عامل انگیزشی قدرتمند برای خوانندگان تشخیص داده شده است. یکی از این عوامل خودانتخابی زمینه های مطالعه و دیگری دسترسی آسان به زمینه مطالعات غیر درسی در نظر گرفته شده است. مدارس باید در برنامه ریزی جهت پرورش علاقه دانش آموزان به کتاب خوانی این نکته را مدنظر قرار دهند.

۱۹- برای ارتقای سطح خواندن، ترویج کتاب خوانی باید در دستور کار رسانه قرار گیرد تا مطالعه به عنوان یک ارزش در جامعه نهادینه شود.

۲۰- در کلاس های آموزش خانواده، خانواده ها را با نیازهای رشدی نوجوانان و کتاب های مربوط در این زمینه آشنا کنند و اولیا تشویق شوند این نوع کتاب ها را برای فرزندان شان تهیه کنند.

۲۱- نتیجه پژوهش دانشمندان در زمینه مطالعه نشان داد باید راه هایی ادامه یابد که میزان خواندن نه فقط برای کسب معلومات بلکه به منظور تغذیه و لذت افزایش یابد. لذا کتاب های غیر درسی کتاب خانه مدارس باید برای دانش آموزان پر جاذبه، لذت بخش، شادی آفرین و متناسب با نیازهای آنها باشد.

بر این اساس می توان گفت، مطالعه کتاب های غیر درسی خصوصاً از نوع آموزشی، کمک آموزشی و کمک درسی آن در گروه سنی دانش آموزان دبیرستان نسبت به سایر گروه های سنی از اولویت خاصی برخوردار است. نقش زیربنایی شناخت دقیق نیازهای آموزشی دانش آموزان در زمینه انواع کتاب ها جهت بالا بردن بینش علمی آنان در راه افزایش دانش و مهارت آنان، ضرورت انجام این پژوهش را نشان می دهد. لذا پژوهش حاضر در راستای جواب دادن به این سوال است که دانش آموزان دوره متوسطه به چه نوع کتاب های غیر درسی و در کدام یک از زمینه ها نیاز بیشتری دارند تا بر اساس آن برنامه ریزان آموزشی بتوانند با اهداف برنامه ها و محتوای مطالب آموزشی در جهت تحقق این نیازها اقدام کنند.

پیشنهادات:

۱- لازم است برنامه ریزان، مدیران و معلمان که در تهیه محتوای مطالعاتی دانش آموزان فعالیت دارند بطوری برنامه ریزی کنند تا دانش آموزان به خواندن و سواد منتقدانه

هدف از انجام این پژوهش، بررسی نیازهای دانش آموزان به کتاب های غیر درسی دوره متوسطه است. این طرح با گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات کمی و کیفی به صورت نیازسنجی انجام شده است

هدایت شوند.

۲- مدارس ترتیبی بدهند که اهمیت خواندن را برای دانش آموزان روشن کنند تا آنها از راه های گوناگون مانند سخنرانی سر صف، گذاشتن مسابقه کتابخوانی و ... به مطالعه کتاب های غیر درسی تشویق شوند.

۳- استخدام کتاب دار دوره دیده با تحصیلات عالی به عنوان مسئول کتابخانه های دبیرستان ها و هنرستان ها و مراکز پیش دانشگاهی در راستای ارائه خدمات مطالعاتی مانند راهنمایی در انتخاب کتاب های مورد نیاز به دانش آموزان.

۴- دعوت از صاحب نظران برای سخنرانی در مورد فواید مطالعه و آرایه شیوه های مطالعه نوین تا برای دانش آموزان راه کارهای عملی آرایه کنند.

۵- تجهیز کتابخانه مدارس به وسایل و تکنولوژی مدرن روز مانند کامپیوتر، اینترنت و کتاب های جدید غیر درسی.

۶- دبیران ترتیبی بدهند در رابطه با درسی که تدریس می کنند به دانش آموزان کارهای عملی واگذار کنند تا آنها به مطالعه تشویق شوند.

۷- دادن بن کتاب جهت خرید کتاب های غیر درسی به دانش آموزان یا آرایه کتاب های غیر درسی با تخفیف ویژه به

آموزشی غیر درسی در زمینه مسایل جسمی و ورزشی، روابط اجتماعی، تحصیلی، عاطفی، مذهبی، شغلی، اقتصادی، اوقات فراغت و روابط جهانی، تکنولوژی و مسایلی در زمینه خودشناسی.

۲- شناسایی سلسله مراتب اولویت نیازهای دانش آموزان به مطالعه کتاب های آموزشی غیر درسی در هر یک از زمینه های فوق.

۳- شناسایی تفاوت نیازهای دانش آموزان به مطالعه کتاب های آموزشی غیر درسی در ارتباط با زمینه های فوق در پایه های مختلف.

۴- شناسایی تفاوت نیازهای دختران و پسران دانش آموز به مطالعه کتاب های آموزشی غیر درسی در زمینه های مذکور.

سؤال های پژوهشی:

۱- زمینه های مورد نیاز دانش آموزان در ارتباط با مطالعه کتاب های غیر درسی کدامند؟

۲- اولویت زمینه های مطالعاتی مورد نیاز دانش آموزان در ارتباط با مطالعه کتاب های غیر درسی چگونه است؟

۳- بین دانش آموزان دبیرستانی با پایه های مختلف از نظر نیاز به مطالعه کتاب های غیر درسی چه تفاوت هایی وجود دارد؟

۵- آیا بین نیاز دختران و پسران به مطالعه کتاب های غیر درسی در زمینه های مختلف تفاوت وجود دارد؟

بیان مسئله

نهاد آموزش و پرورش با زیر پوشش قرار دادن میلیون ها دانش آموز یکی از پر مصرف ترین نهادهاست. این نهاد شدیداً نیازمند به طرح ها و روش هایی جهت کیفیت بخشیدن به خروجی های خود است. لذا سعی دارد بهره وری در آموزش و پرورش را به معنای دستیابی به یادگیری بیشتر، پایدارتر و عمیق تر دانش آموزان و شکوفایی هر چه بیشتر استعداد های آنها را ازای صرف منابع مالی و انسانی کمتر تعریف نماید.

نیازسنجی آموزشی، شناخت و تحلیل اثر بخش نیازهای آموزشی، پیش نیاز یک سیستم آموزشی موفق است. تعیین نیازهای آموزشی، اولین گام برنامه ریزی آموزشی در واقع نخستین عامل ایجاد و تضمین اثر بخشی کار کرد آموزشی و بهسازی است که اگر به درستی انجام شود مبنای عینی تری برای برنامه ریزان به عنوان نقشه اثر بخش فراهم خواهد شد. مقصد نیازسنجی آموزشی، دستیابی به اطلاعاتی در باره وظایف اصلی و عملی لازم برای ایفای نقش، دانش، مهارت ها و نگرش های ضروری برای انجام آن وظایف است.

در این پژوهش نیازهای مربوط به مطالعه کتاب های آموزش غیر درسی دانش آموزان در دوره های متوسطه دانش آموزان در دوره های متوسطه مطرح است. به این صورت باید بررسی شود که دانش آموزان این دوره تحصیلی برای مطالعه کتاب آموزشی غیر درسی چه نیازهایی دارند زیرا نیاز در گروه های سنی مختلف متفاوت است. طبق پژوهشی که در وزارت ارشاد اسلامی انجام شده میزان مطالعه کتاب های غیر درسی در گروه سنی ۱۹-۱۴ ساله زیادتر از سایر گروه های سنی است.